

Peagi (28. veebruaril) tuleb «Estonias» ARNE MIKU käe all välja Verdi «Traviata» uus lavastus. Miks leiti vajalik olevat jälle kavasse võtta ooper, mida meie publik küllalt hästi tunneb?

Üks põhjus ongi selles, et «Traviata» on sõjajärgseil aastail olnud meie publiku armastatuim teos, mängukordade arvult absoluutsel esikohal. Teiseks, teatril on praegu selle ooperi jaoks väga sobivaid soliste, kõigepealt kaks suurepärast Violetta (Margarita Voites, Anu Kaal), samuti osatäitjad teistes rollidesse (Georg Ots, Hendrik Krumm jt.), on olemas head võimalused tugeva ansamblietenduse loomiseks.

Kõigile tuttava, «aramängitud» teose publiku ette toomisel peaks lavastaja alati püüdma leida omapoolse lähtekoha. Et teen alles neljandat lavastust, ei taha ma välja pakkuda midagi enneolematut, pealegi on kahtlane anda suure sõnalisil lubadusi, kui pole veel võimalik öelda, mil määral õnnestub neid tegelikult täita. Üks on kindel: koos dirigent Neeme Järvi ja kunstnik Eldor Renteriga, kel mõlemal on Verdi lavastustes suured kogemused, tahame toetuda Verdi originaalile, ja selles suhtes on meil tekkinud hea üksteisemõistmine.

Nimelt on «Traviata» puhul aja jooksul (meenutame, et ooperi esietendus oli 1853. a.) välja kujunenud mõnesuguseid traditsioone, mis on muutnud teose üsna erinevaks sellest, mida Verdi taotles. Kõigepealt muusikaline külg:

kui võrdleme enamikku heliülevõtteid partituuriga, leiame esituses liiga palju tempolist vabadust, mis traditsiooniliselt muutununa on ooperi üldkonstruktsioonis laialivalguvust põhjustanud. Kui Toscanini tegi pärast sõda Verdilt tšeliselt lähtuva heliplaadi, nentis kriitika, et esmakordselt võis «Traviata» muusikas üksikute lausete ja fraaside asemel kuulata terviklikke lõike, isegi pilte.

Tavapäraseks on saanud ka ooperi esitamine neljas vaatuses, mitte kolmes, nagu Verdil ette nähtud. Üks põhjus on selles, et rikkalikult olustikulised lavakujundused ei võimaldanud dekoratsioonide kiiret vahetust 2. ja 3. pildi vahel. Eldor Renteri käesolev kujundus on tinglik, sümboolne ja «Estonia» uues lavastuses tuleb kolm vaatust.

Verdi nägi oma «Traviatad» elulise ja jõulise teosena, see oli tal ainus kaasagegne ooperisüžee, mille sotsiaalsed ja inimlikud probleemid teda väga erutasid. Aastakümnete vältel on traditsioonid, tekkinud suures osas ilmselt vastutulekust omaaegse publiku maitsele, muutnud «Traviata» mõnevõrra sentimentaalseks ja lilleliseks, «destilleerituks». Viimase kümne aasta jooksul on Walter Felsenstein, Franco Zeffirelli ja Luchino Visconti oma «Traviata» lavastustega värskendanud ettekujutust sellest ooperist. Möödunud aastal läks Maurice Béjart Brüsselis äärmuseni: ooperi sisu antakse edasi rohkete sümbolite kaudu. Tema fantaasiarikkas, teravas lavastuses mõjuvat aga Verdi

SV n. 8.

22. II 1974

MIS ON
• valmis
• teoksil?
• kavas!

muusika kohati võõrkehana. Arvan siiski, et ka sellised eksperimendid on vajalikud, sest nad panevad ammutuntut vaatama uute silmadega. Ühtki nimetatud lavastust pole mul küll õnnestunud näha, olen nendega tutvunud vaid ajakirjanduse kaudu.

See, et meie lavastus kõigile meeldiks, polegi oluline. Kahju oleks aga, kui Verdi südameverega kirjutatud teos jätkaks küllastaja ükskõikseks.

Traagiline, pingeline «Traviata» on hoopis erinev minu eelmistest lavastustest (koomilised ooperid, Normeti «Pirnipuu» ja Menotti «Telefon»). Nende kallal oli lõbus töötada, publik võttis talle võõrad teosed üle ootuste hästi vastu, kriitika oli paiguti isegi liialt soosiv.

Väga vajalikuks pean tööd «Ooperitundidega» õpilastele, mis leiavad meie teatri saalis aset kord kuus orkestri ja parimate solistide osavõtul. Tahaksime loota, et nende jälgijad, kelle seas on rohkesti alalisi küllastajaid, õpivad mõistma ooperižanrit ja omandavad harjumuse meie teatris käia.

Olen esinenud vestlejana ka meie lauljate loomungulistel õhtutel. Teatrikuus saab teoks «Kaminaõhtu» — kohutumine «Estonia» veteranidega. Muusikalise osa täidavad sel korral peamiselt teatri noorimad solistid.

Aprillis on plaanis koos Riia solistidega Puškini 175. sünniaastapäevaks kontsertetendus.

Lavastajana olen ju tegelikult iseõppija. Teatris olen küll kaua töötanud: laulnud kooris, soloosades, olnud kirjandusala juhataja ja lavastaja assistent. Kogemusi olen saanud oma vanemate kolleegide Paul Mäe ja Udo Väljaotsa tööd jälgides. Teatud kindlustunde andis mulle Walter Felsensteini proovide vaatamine Moskvas ning kuuajaline õppereis Berliini «Komische Operisse» 1972. aastal. Tuleval hooajal avaneb mul võimalus stažeerida Moskva Suures Teatris.

MERIKE VAITMAA